Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Asiantuntijalausunto
26.4.2022

VNS 1/2022 vp Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta

ASIANTUNTIJALAUSUNTO TURVALLISUUSYMPÄRISTÖN MUUTOKSEN VAIKUTUKSISTA SUOMEN TYÖMARKKINOIHIN

Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää mahdollisuudesta tulla kuultavaksi eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan liittyen ajankohtaisselontekoon turvallisuusympäristön muutoksesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö tarkastelee asiaa kahdesta näkökulmasta: Ukrainan sodan ja Venäjä-pakotteiden vaikutuksista Suomen työmarkkinoihin sekä ukrainalaisten pakolaisten työmarkkinoille osallistumisen kannalta. TEM ei ole tunnistanut selonteosta erityistä yhteyttä tasa-arvoon tai yhdenvertaisuuteen työelämässä. Suomen lainsäädäntö pitää sisällään kattavat syrjinnän kiellot työelämässä. TEM ei myöskään ole tunnistanut Suomen turvallisuuspoliittisilla ratkaisuilla olevan välittömiä työmarkkina- tai työelämävaikutuksia.

Ukrainan sodan ja Venäjä-pakotteiden vaikutukset Suomen työmarkkinoihin

Ukrainan sodan ja siitä seuranneiden Venäjä-pakotteiden on arvioitu heikentävän Suomen talouskasvua erityisesti kuluvana vuonna. Tämä heijastuu väistämättä myös työmarkkinoille ja työllisyyteen. Kuitenkaan vielä toistaiseksi ei ole havaittu, että sodalla olisi ollut välittömiä työmarkkinavaikutuksia Suomessa. Vaikutusten voidaan kuitenkin odottaa realisoituvan loppuvuoden aikana muun muassa lomautusten maltillisena kasvuna, määräaikaisten työsopimusten uusimatta jättämisinä ja lyhytkestoisten työttömyysjaksojen pidentymisenä. Vaikutusten voidaan odottaa näkyvän ennen kaikkea teollisuudessa ja matkailussa.

Kuitenkin, työllisyyskehitys on tällä hetkellä vahvaa ja erityisesti osa-aikatöiden määrä kasvaa voimakkaasti. Viime vuosina työllisten määrän kasvuun on riittänyt hyvinkin vaatimaton talouskasvu. Voi siis olla niinkin, että työmarkkinakehitys Suomessa jatkuu melko suotuisana Ukrainan sodasta huolimatta. Työ- ja elinkeinoministeriö arvioi näitä vaikutuksia Lyhyen aikavälin työmarkkinaennusteessa, joka julkaistaan alustavasti 25.5.2022.

Ukrainalaisten pakolaisten osallistuminen työmarkkinoihin Suomessa

Sisäministeriön tietojen mukaan Suomessa 22 466 ukrainalaista on jättänyt turvapaikka- tai tilapäisen suojelun hakemuksen 24.4. mennessä. Naisten ja lasten osuus hakijoista on 90 %. Kaikkiaan Suomeen on arvioitu tulevan noin 40 000 – 80 000 Ukrainasta sotaa pakenevaa. Vain

pienen osan heistä arvioidaan kuitenkaan osallistuvan Suomen työmarkkinoille lyhyellä aikavälillä. Vaikka ukrainalaisten koulutusaste on korkea, pakolaisuus, oleskeluvan määräaikaisuus ja tulijoiden ikä- ja sukupuolijakauma vaikuttavat työllisyyteen kielteisesti. Lisäksi ulkomaalaisten naisten ja varsinkin äitien työllisyysaste on selvästi ulkomaalaisten keskiarvoa matalampi. Monella on myös todennäköisesti tavoitteena palata pian takaisin Ukrainaan, mikäli maan turvallisuustilanne paranee. Työllisyyttä voi kuitenkin nostaa työnantajien halu auttaa Venäjän hyökkäyssodan uhreja sekä työvoimapula useilla toimialoilla. Lisäksi monilla ukrainalaisilla on tahtoa ja taloudellisia kannustimia työskennellä, sillä tilapäistä suojelua saavat eivät ole oikeutettuja työmarkkinatukeen vaan selvästi pienempään vastaanottorahaan.

Tilapäistä suojelua hakeneella on oikeus työntekoon heti, kun hän on jättänyt hakemuksensa. Tilapäistä suojelua saavilla on oikeus TE-toimiston työvälityspalveluihin ja muihin työllistymistä tukeviin palveluihin sekä TE-toimiston laatimaan kotoutumislain mukaiseen alkukartoitukseen ja kotoutumissuunnitelmaan. He voivat osallistua myös kotoutumiskoulutukseen. Toistaiseksi ukrainalaisia on kirjatutunut työttömiksi työnhakojoiksi TE-toimistoon 72 henkeä (tilanne 25.4. klo 9).

Opetushallituksen mukaan yli 800 Ukrainasta paennutta käy Suomessa koulua, opiskelee toisella asteella tai on varhaiskasvatuksessa.

Ukrainalaisen kausityövoiman rooli on viime vuosina ollut tärkeä. Vuonna 2021 ukrainalaiset olivat eniten oleskelulupahakemuksia Suomeen jättänyt kansalaisuus. Ukrainalaisille myönnettiin viime vuonna noin 4 500 ensimmäistä oleskelulupaa. Ukrainalaiset muuttivat Suomeen pääasiassa töihin. Tänä vuonna moni heistä voi jäädä tulematta, mistä voi seurata työvoimavajetta ennen kaikkea alkutuotannossa.

Erno Mähönen
erityisasiantuntija

JAKELU Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta